Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Факультет іноземних мов

Кафедра романської філології та перекладу

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

СУЧАСНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВИ
(дисципліна вільного вибору)

Освітньо-професійна програма Французька мова і література та друга іноземна мова

Спеціальність **014 Середня освіта**
Галузь знань **01 Освіта/Педагогіка**

Рівень вищої освіти другий магістерський

Рівень вищої освіти Другий (магістерський)

Мова навчання: українська

Розробник: д. філол.н., проф. Попович М.М.

Профайл викладача:kafedrafm@yahoo.fr/ mépopovych@chnu.edu.ua
Контактний тел. 050.814.99.79

E-mail: mpopovych@yahoo.fr

Сторінка курсу в Moodle
Консультації 1 година на тиждень (вівторок)
Онлайн-консультації:.за попередньою домовленістю
Очні консультації: за попередньою домовленістю.

1. **Анотація навчальної дисципліни.** Пізнавальна діяльність людини, незалежно від сфери застосування, регулюється певною системою теоретичних принципів, прийомів та методів, які, щоб бути результативними, органічно пов'язуються як з природою об'єкта пізнання, так і з відповідними теоретико-методологічними підходами до тлумачення сутності цієї природи. І цей взаємозв'язок між об'єктом пізнання, методами його вивчення та науково-методологічною основою, на яку воно спирається, постійно оновлюється, залежно від глибини проникнення в природу об'єкта вивчення або від зміни науково-теоретичних засад її розгляду. Отже, предметом висвітлення цього курсу є система класичних і новітніх

методів, які використовуються в гуманітарних науках загалом та філології зокрема як інструменти пізнавальної діяльності.

2. **Мета навчальної дисципліни** – сформувати в студента систему науково-теоретичних поглядів на методи проведення наукових пошуків, розвинути аналітичні навики й компетентності їх адекватного використання при вивченні одиниць різних мовних рівнів .
3. Курс має з**авданням** зосередити увагу студента на ключовому аспекті будь-якого наукового дослідження, а саме методах і прийомах його проведення. Показати, зокрема, що являє собою мовознавче дослідження як цілісна праця, детально ознайомити студентів з науково-теоретичними принципами використовуваних у мовознавчих дослідженнях методів, продемонструвати різні можливості їх практичного застосування в дослідницькій роботі, розкрити їхні переваги й недоліки, з'ясувати їх внутрішній зв'язок з різними науковими парадигмами мовознавства.

Програмні результати вивчення дисципліни:

1. Опанувати предметною областю теоретичної порівняльної граматикраматики як як системним явищем та оволодіти основним понятійно-термінологічним апаратом цієї наукової дисципліни.
2.Уміти критично осмислювати й аналізувати найважливіші граматичні факти французької та української мов та професійно зіставляти їх в порівняльному плані.
3. Уміти застосовувати набуті знання в перекладацькому аналізі текстів у пошуку еквівалентних та адекватних з точки зору перекладознавства мовно-граматичних одиниць.
4. Самостійно проводити аналітичні дослідження (резюмувати, синтезувати, узагальнювати), виявляти закономірності та зв'язки граматичних явищ з семантикою і прагматикою .
5. Самостійно відбирати певні (експресивні, нейтральні, логічні) мовні і мовленнєві засоби (морфо-синтаксичні), які є оптимальними для реалізації комунікативного наміру та адекватними в соціально-функціональному плані ситуації спілкування (усна та писемна форми).
6. Самостійно застосовувати конструктивно-планувальні, комунікативно-навчальні, організаційні, розвивально-виховні та дослідницькі компетентності в навчальній діяльності та брати участь у наукових семінарах, конференціях, аукових гуртках, дискусіях в галузі лінгвістики.

Компетентності, які студент набуде в результаті навчання :

Загальні:

1. Здатність правильно спілкуватися державною (ЗК3) та іноземною мовою (ЗЗК мовою як усно, так і письмово.
2. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 2).
3. Здатність до генерування нових ідей, виявлення та розв'язання проблем
4. Здатність учитися й опановувати сучасні знання (ЗК 5).
5. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел (ЗК
6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 11).

Фахові:

1. Знати і адекватно використовувати у професійній діяльності метамовний інструментарій вивчених теоретичних дисциплін щодо проблем співвідношення мови та мислення, концептуалізації й категоризації предметів об'єктивного світу в мовних поняттях, формування мовних значень.

2. Здатність здійснювати науковий аналіз і структурування мовного / мовленнєвого та літературного матеріалу з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів.

3. Здатність вільно орієнтуватися в різних напрямах і школах філологічної та педагогічної наук.

4. Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі наукових досліджень.

5. Здатність планувати, організовувати, здійснювати і презентувати наукове теоретичне і прикладне дослідження вгалузі філології та методики викладання іноземних мов, а також захищати інтелектуальнувласність на результати досліджень та інновацій.

6. Здатність до проведення досліджень на належному науковому рівні.

7. Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди французької та української мов, описувати соціолінгвальну ситуацію.

3. Структура навчальної дисципліни

3.1. Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна (філологія/ переклад)	5-й	1	3.0	90	30		-		60		залік
Заочна (філологія/ Переклад)	5-й	1	3.0	90	8			-	82		залік

3.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**7**	**8**	**9**	**10**	**11**	**12**	**13**
Змістовий модуль 1. Класичні методи мовознавчих досліджень												
Тема 1. *Лінгво-філософський погляд на науковий пошук*	6	2		-	-	4						6
Тема 2. *Описовий і порівняльно історичний методи*	6	2		-	-	4		2				6
Тема 3. Зіставний метод	6	2		-	-	4						6

Тема 4. *Гіпотетико-дедуктивний метод; методи лінгвогеографії і глоттохронології*	6	2				4						6
Тема 5. *Структурні методи: методи дистрибутивного і трансформаційного аналізу*	6	2				4						6
Тема 6. *Структурні методи: методи безпосередніх складників і компонентного аналізу*	9	3				6		2				6
Тема 7. *Методи соціолінгвістики і психолінгвістичний метод*	6	2				4						5
Разом за змістовим модулем 1	**45**	**15**				**30**		4				41
Змістовий модуль 2. Новітні методи мовознавчих досліджень												
Тема 1. Методи фрей-мового та концептуаль-ного аналізу	6	2		-	-	4		2				6
Тема 2. метод комуніка-тивно-функціонал ьного аналізу: інтент-аналіз і контент-аналіз	6	2		-	-	4						6
Тема 3.Дискурс аналіз і ізотопний аналіз	6	2		-	-	4		2				6
Тема 4. Системний аналіз	6	2				4						5
Тема 5. Лінгвоси-нергетичний метод	6	2				4						6
Тема 6. Лінгвостатис-тичні методи: Кількісні методи дослідження функціонування мови	6	2				5						6
Тема 7. Принципи академічної доброчесності	9	3				5						6
Разом за змістовим модулем 2	**45**	**15**				**30**		4				41
Усього годин	**90**	**30**				**60**		8				82

3.2.2. Самостійна робота

У якості самостійно роботи студентам пропонується підготувати конспект згідно зі списком літератури для висвітлення таких питань:

1. Схарактеризувати і обгрунтувати вибір методів дослідження у магістерській роботі.

2. Аргументувати можливість використання лінгвостатистичних методів у магістерському дослідженні.
3. Скласти питальник, який міг би бути використаний для проведення лінгвогеографічного дослідження.
4. Використовуючи прийоми зіставного методу, показати типологічні відмінності між українською й французькою мовами.
5. Провести дистрибутивний аналіз основних частин мови.
6. Зробити компонентний аналіз дієслів руху (думання, мовлення).
7. Провести асоціативний експеримент зі словами: "*université*" "*bonheur*", "*jouer*","*fort*".
8. У структурованих вибірках з творів В.Гюго і О.де Бальзака (5 тисяч слововживань кожна) порахувати кількість вживань іменників, прикметників, і дієслів.
9. Написання рефератів на теми:
    - Основні дослідницькі прийоми трансормаційного методу.
    - Застосування квантитативних методів в науково-дослідній роботі.
    - Застосування психолінгвістичних методів у дипломних та курсових роботах.

Технічне й програмне забезпечення/обладнання.

Очна форма: Навчальна аудиторія з дошкою. Комп'ютер, відеопроектор. Мережа Інтернет. Інтернет-сторінка дисципліни на платформі Moodle.

Дистанційна форма: Комп'ютер, відеокамера, мікрофон. Мережа Інтернет. Відеозв'язок на платформі Google Meet. Текстова інформація та інтерактивна робота зі студентами на Інтернет-сторінці дисципліни на платформі Moodle.

Політика курсу. Відповідає чинним нормативно-правовим документам України, стандартами вищої освіти, Етичному кодексу та Положенням щодо прав та обов'язків, правил поведінки, академічної доброчесності, доступу до навчання осіб з обмеженою мобільністю та ін. нормативно правовим документам, затвердженим в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича (див. докладніhttp://www.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/scienc/02%20osvitniad/02)

Відвідування занять. Регуляція пропусків.

Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Студенти, які за певних обставин не можуть відвідувати практичні заняття регулярно, мусять продовж тижня узгодити із викладачем графік індивідуального відпрацювання пропущених занять. Окремі пропущенні завдання мають бути відпрацьовані на найближчій консультації впродовж тижня після пропуску. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями, визначеними планом заняття

4. Система контролю та оцінювання

4. Система контролю та оцінювання

Система контролю знань студентів передбачає:

1) письмовий контроль на лекціях у вигляді відповіді на одне конкретне запитання (у формі тезисів або тестів);
2) усне індивідуальне або групове опитування під час лекційних занять та в позаудиторний час;
3) тестові методи перевірки;
4) індивідуальна презентація з обраної проблематики;

5) підготовка реферату з тематики, відведеної на самостійне опрацювання;
6) контроль виконання індивідуальної письмової та усної роботи з дисципліни;
7) модульна контрольна робота.

Курс "Сучасні методи дослідження мови" поділений на **два модулі**. В кінці кожного модуля обов'язковий модульний контроль. Завершується курс семестровим контролем – **заліком**.

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності студента (аудиторна робота та самостійна робота) може здійснюватися в національній 4-бальній шкалі – "відмінно" ("5"), "добре" ("4"), "задовільно" ("3"), "незадовільно" ("2"). Невиконання завдань самостійної роботи, невідвідування семінарських та практичних занять позначаються "0".

Критерії, які застосовуються викладачем для поточного та модульного контролю за роботою студентів:

- Відповідь студента на занятті оцінюється від **0** до **5 балів,** при цьому враховується: наявність конспекту; володіння темою; уміння провести логічний аналіз явища, що розглядається та зробити аргументативний висновок.
- Студент повинен використовувати додаткові можливості для накопичення балів. Наприклад:

тестування – від **1** до **2 балів;**
відповіді при фронтальному опитуванні – **1 бал;**
реферативні доповіді – до **6 бал;**
науково дослідні роботи – до **5 балів.**

- Реферативні доповіді та науково-дослідні роботи студент може виконувати 1 раз на модуль.

У кінці семестру викладач виставляє одну оцінку за аудиторну та самостійну роботу студента як середнє арифметичне з усіх поточних оцінок за ці види роботи з округленням до десятої частки. Цю оцінку викладач трансформує в рейтинговий бал за роботу протягом семестру. Максимальний рейтинговий бал за роботу протягом семестру може становити 60.

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота														Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль №1							Змістовий модуль № 2								
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	40	100
4	4	4	4	4	5	5	4	4	4	4	4	5	5		

Т1, Т2 ... – теми змістових модулів.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку.

Залік може відбуватися в усній формі, письмовій формі або складатися з письмової та усної частин.

Умови допуску до заліку:

1) виконання двох модульних контрольних робіт на позитивну оцінку;
2) відпрацювання пропущених лекційних/практичних занять;

На заліку максимальна оцінка знань студента становить **40 балів.**

Питання до заліку

1. Дайте визначення поняттю “метод”. Поясніть відмінність між поняттям і судженням.
2. Поясніть своє розуміння теорії пізнання. Схарактеризуйте етапи процесу пізнання.
3. Назвіть і схарактеризуйте форми наукового знання.
4. Прокоментуйте думки Г. Гійома про наукову теорію.
5. Що таке наукова теорія, чим вона відрізняється від гіпотези?
6. У чому полягає відмінність між методом і методологією?
7. Покажіть важливість методу моделювання в лінгвістичних дослідженнях.
8. Схарактеризуйте роль описового методу у лінгвістичних дослідженнях? На чому ґрунтується описовий метод?
9. Поясніть, що означає прийом зовнішньої інтерпретації.
10. У чому полягає відмінність між парадигматичною і синтагматичною методиками аналізу мовних одиниць?
11. Які історичні події сприяли виникненню порівняльно-історичного методу? Які наукові прийоми складають основу порівняльно-історичного методу? Яка головна мета порівняльно-історичного методу?
12. Поясніть науковий зміст методу глотохронології.
13. Розкрийте зміст ностратичної теорії.
14. Які наукові завдання виконує ареальний метод дослідження мови?
15. Хто є основоположником методу лінгвогеографії?
16. У чому полягає відмінність між порівняльно-історичним методом і зіставним методом?
17. Для якої лінгвістичної дисципліни зіставний метод особливо важливий і чому?
18. Яку типологічну класифікацію мов запропонував А.Шлегель?
19. Що означає термін “лінгвістична універсалія”?
20. Які методичні прийоми властиві гіпотеко-дедуктивному методу?
21. У чому полягає специфіка структурних методів? Для розв’язання яких проблем були розроблені структурні методи?
22. Якими постулатами керується теорія структуралізму?
23. Назвіть основні школи структуралізму.
24. Що означає метод дистрибуції? Схарактеризуйте типи дистрибутивних відношень.
25. Які дослідницькі завдання виконуються методом безпосередніх складників? Опишіть процедуру проведення мовного аналізу методом безпосередніх складників. Які недоліки властиві методу безпосередніх складників?
26. Опишіть принципи і завдання методу трансформаційного аналізу. Назвіть види трансформацій.
27. У чому полягає відмінність компонентного методу від усіх інших структурних методів?
28. Що означають терміни “сема”, “семема”, “семантичний множник”? Які різновиди сем розрізняють мовознавці?
29. Яка роль спостереження в застосуванні соціолінгвістичного методу? Яка структура анкети як прийому збору матеріалу?
30. У чому полягає призначення психолінгвістичного методу?
31. Опишіть методику проведення експерименту з фізіологічними реакціями організму людини.
32. Опишіть методику проведення асоціативних експериментів.
33. Що означає метод концептуального аналізу?
34. Що таке синергетика? Яка ідея покладена в основу поняття “синергетика”? Чому мову можна віднести до категорії синергетичних систем?
35. Що дозволяє використовувати математичні методи в лінгвістичних дослідженнях?
36. Розкажіть коротко історія виникнення лінгвостатистичного методу.
37. Розкрийте науковий зміст методу контент-аналізу.

38. Яка мета методу корелятивного аналізу?
39. В чому полягає сутність функціональної та статистичної залежності в природі та в мовній дійсності?
40. Що означає позитивна кореляція і негативна кореляція?
41. Які існують вибірки?
42. Дайте визначення поняттю “дискурс”. Як співвідносяться поняття “дискурс” і “текст”?
43. Що таке дискурс-аналіз?
44. Що передбачає метод смислового аналізу дискурсу?
45. Охарактеризуйте роль контексту в осмисленні мовленнєвих одиниць.
46. Поясніть відмінність між контекстом і конситуацією.
47. Чому контекстологічний аналіз уподібнюється дистрибутивному аналізові?

Для оцінки “**відмінно**” потрібно продемонструвати глибоке знання теоретичного матеріалу, логічно розкрити питання білета й коректно проілюструвати його мовними прикладами.
Оцінка “**добре**” ставиться тоді, коли студент досконало володіє матеріалом, дає правильні відповіді на 75% поставлених запитань.
Задовільна оцінка виставляється тоді, коли студент частково розкрив питання екзаменаційного білету і відповів на 65% додаткових запитань.
Незадовільна оцінка – це надто слабкі знання вивченого матеріалу, невірні відповіді на додаткові питання.
Оцінка за навчальну дисципліну виводиться відповідно до такої системи оцінювання:

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	**A**	відмінно	зараховано
80-89	**B**	добре	
70-79	**C**		
60-69	**D**	задовільно	
50-59	**E**		
35-49	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	**F**	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА З ДИСЦИПЛІНИ
“*Сучасні методи дослідження мови”*

Основна

1. **Алефиренко Н.Ф.** Современные проблемы науки о языке: Учебн. Пособие/.- М.: Флинта: Наука, 2005. – 416 с.
2. **Березин Ф. М., Головин Б. Н**. Общее языкознание. — М., 1979. — С. 279—292,

296—307, 330—365.

3. **Иванова Л. П**. Методы лингвистических исследований. — К., 1995.

4. Клименюк О.В. Методологія та методи наукового дослідження: Навчальний посібник.- К.: “Міленіум”, 2005.- 180 с.

5. **Клименюк О.В.** Технологія наукового дослідження.- Київ:ТОВ “Видавництво” “Аспект-Поліграф”,2006.-308 с.

6. **В.В.Левицький.** Квантитативные методы в лигвистике. Черновцы: Рута, 2004. – 190 с.

7. **Общее языкознание:** Методы лингвистических исследований / Отв. ред. Б. А. Серебренников. — М., 1973. — 318 с.

8. **М.Попович**. Сучасні методи дослідження мови: курс лекцій/ укл. Попович М..М..– Чернівці: ЧНУ, 2010. – 156 с.

9. **С. Тичер, М. Мейер, Р.Водак, Е. Веттер М.** Методи анализа текста и дискурса/пер. С англ., Харьков, 2009.– 356

10. **Закон України Про академічну доброчесність. Проєкт** URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2021/01/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%94%D0%BA%D1%82-%D0%B7%D0%B0%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%83-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%90%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%94%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C_4.pdf

11. **Кодекс Академічної доброчесності Національного Агенства із Забезпечення Якості Вищої Освіти.** URL: https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/%D0%9A%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%81-%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97-%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96..pdf

12. **Етичний Кодекс Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.** URL: https://drive.google.com/file/d/1CB4AIMVXSAykF_CepI-k98GPc9E8KznQ/view

13. **Правила Академічної доброчесності у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича.** URL: https://drive.google.com/file/d/1EzBsehqERCEzxJwWe-rz6_eTUFUBGv4o/view

14. **Положення про виявлення та запобігання академічному плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича.** URL: https://drive.google.com/file/d/16eJk4gKG5oJII2ot4UeSq2_BSgadrPl_/view

Додаткова

15. **Баранов А.Н.** Введение в прикладную лингвистику: Учебное пособие.- М.: Єдиториал УРСС, 2001.- 360 с.

16. **Білецький А. О**. Основні методи дослідження в сучасному мо-вознавстві // Методологічні питання мовознавства. - К., 1966.

17. **О принципах й методах** лингвистического исследования. - М., 1966.

18. **Макаров М.Л.** Основы теории дискурса.- М.: ИТДГК “Гнозис”, 2003.- 280 с.

19. **Методи структурного** дослідження мови. - К., 1968.

20. **Структурно-математичні** дослідження української мови. - К., 1964.

21. **Проблеми** та методи структурної лінгвістики. - К., 1965.

22. **Перебийніс** В. І. Статистичні методи для лінгвістів: Навчальний посібник.– Вінниця: Нова книга, 2002. – 168 с.

23. **Носенко Й. А**. Начала статистики для лингвистов: Учебн. Пособие.– М.: Высшая школа, 1981.– 157 с.